

Bergwandelen over de Zuid Veluwezoom

Tweedaagse OVwandeling met overnachting in Nivon Natuurvriendenhuis De Bosbeek

NIVON

natuurvrienden

Overnachten:

De Bosbeek

In het bos, reeën bij de achterdeur en overal heldere sprengebeken. Midden in het bos, bij de Ginkelse Hei waar schaapskudden grazen, ligt natuurvriendenhuis De Bosbeek.

Meerdere zalen en keukens; ideaal voor groepen. Naast het huis is een trekkersveldje en is huisje Karbonkel te huur.

Meer informatie:

<https://bosbeek.nivon.nl/>

Overnachting Boeken: via aanmeld secretariaat **088-0990974**, bosbeek@nivon.nl

Of op website <https://nivon.nl/accommodaties/de-bosbeek/boek/#verblijf>

Let op vanwege covid-19 is aanmelden verplicht.

Routebeschrijving Rhenen – Bosbeek -Arnhem:

DAG 1: Rhenen Bosbeek

1 De Grebbeberg is de zuidpunt van de Utrechtse Heuvelrug. Toen de gletsjers smolten waren de stuwwallen van de Heuvelrug en de Veluwe met elkaar verbonden, maar de Rijn heeft de zuidelijke verbindingsswal opgeruimd.

2. Het Hoornwerk

Onderaan de Grebbeberg zijn op de kaart en in het landschap nog duidelijk de restanten van een verdedigingswerk te zien. Het Hoornwerk stamt uit 1744, de kazematten aan weerszijden van de N225 zijn tussen 1936 en 1940 aangelegd.

3. Blauwe Kamer

Het gebied is genoemd naar het in blauwe stenen gebouwde huis naast de steenfabriek (1900). In 1992 werden de uiterwaarden hier teruggegeven aan de natuur. Het Utrechts Landschap laat hier opzettelijk land overstromen. Vissen leggen eieren in de geulen, vogels vinden er voedsel. Bij de ingang van het gebied ligt Informatiecentrum De Blauwe Balie.

4. Fort De Spees

Het militaire fort De Spees is gebouwd in de 17e eeuw, als noordelijk deel van de Betuwstelling. De verdedigingslinie is zichtbaarder gemaakt. Door restauratie van de Kazematten en uitgraven van de gracht. Verder is er een replica van een Romeinse wachttoren geplaatst. Ter herinnering dat in dit gebied ook de Limes, de noordelijke grens, van het Romeinse rijk was.

Vanuit station Rhenen wandel naar het zuiden over de parkeerplaats. Einde parkeerplaats via voetpad richting verkeerslichten. Na verkeerslichten linksaf en rechtsaf naar beneden richting de Rijn langs, Zwarteweg. Einde weg links. (U volgt nu het trekvogelpad.) Volg asfaltweg langs de rivier, gaat over in schelpenpad.

Na bord 'Utrechts Landschap', linksaf trap op. (*Wandelaars met honden gaan hier rechtdoor, na 1,5 km bij N225 rechtsaf, u verlaat het Trekvogelpad ga verder bij**) Einde trap rechtsaf, smal pad langs bovenrand berg. Om zijden heen, tussen ruïne en rand door. Over grasveld van oude ringwalburcht. Trap op (rechts uitzichtpunt over 'Blauwe Kamer') trap af en verderop rechtsaf, linksaf rand vervolgen. Na twee uithollingen met bocht naar links, rechtdoor (muur links en dal rechts). Na muur 2de pad links, 1ste pad rechts, bij beukenlaan rechts, door klaphek (links monument). Weg kruisen, langs 'Militair Ereveld Grebbeberg', Langs afsluitboom. En op het eind rechtsaf langs afsluitboom. Aan het eind rechtsaf, asfaltweg. (Na 300 m gaat Trekvogelpad linksaf.) Loop rechtdoor tot aan de N225

linksaf. Bij 1e oversteekplaats rechtsaf weg oversteken. Linksaf ventweg volgen. * Bij Grebbedijk rechtsaf. Na 500 m rechtsaf Afweg (of verlaat de weg aan de rechterkant en loop aan de voet van de dijk tot bij toerit met rechts een ijzerhek werk. Ga hier linksaf en op de dijk rechtsaf. Om de dijk linksaf via de Afweg te verlaten)

1. Visstand

De visstand in de grote rivieren heeft lange tijd te lijden gehad van stuwen, sluisen, het afsluiten van dode rivierarmen en van watervervuiling. In de jaren 80 en 90 is er verbetering opgetreden. Het zuurstofgehalte van het Rijnwater is nu op een aanvaardbaar niveau, zodat de visstand zich langzaam herstelt.

Als het watermilieu slechter wordt, loopt niet alleen het aantal vissen terug, maar ook het aantal soorten. Voor natuur-ontwikkelingsprojecten zijn nieuwe nevengeulen gegraven, waar het water langzaam stroomt en waterplanten kunnen groeien. Oude strangen worden weer verbonden met de hoofdstroom.

Soms worden zomer-dijken doorgestoken,

zodat de uiterwaarden bij hoog water eerder onderlopen en er poelen ontstaan. Als de industriële vervuiling nog verder wordt teruggedrongen, kan de soortenrijkdom van onze rivieren zich langzaam herstellen.

2. Steenfabrieken

Van rivierklei worden al sinds de 12e eeuw bakstenen gemaakt. In Nederland zijn er nog 39 fabrieken over. De meeste liggen aan de Waal en de Maas.

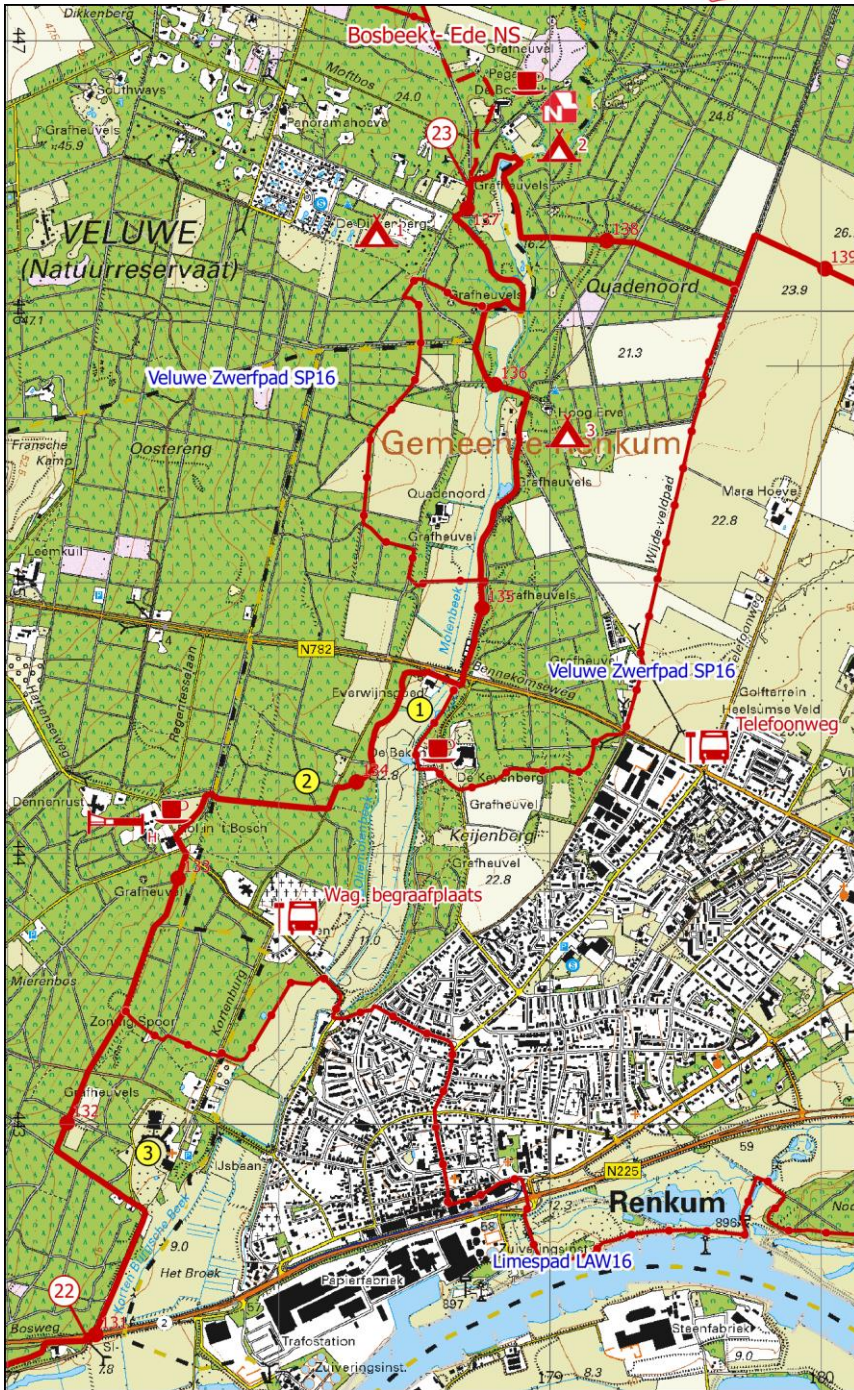
(Vanaf nu volgt u het Maarten van Rossumpad/ De Romeinse Limes) Afweg gaat over in onverharde weg. Bocht naar links. Zodra op asfaltweg rechtsaf, (Wageningse Afweg). Einde linksaf. Bij splitsing rechtsaf, richting Rijnhaven. Na ongeveer 1 km op kruising na haven keuze tussen hoofdroute en alternatief.

Keuze tussen hoofdroute en alternatief (bij hoogwater)

Hoofdroute: na haven rechtsaf, Pabstendam. In bocht naar rechts rechtdoor, klinkerweg. Na nevengeul aan linkerhand linksaf, onverhard pad. Door klaphek, rechtdoor. Bocht naar rechts. Einde linksaf, grasdijk. Door klaphek langs voormalige steenfabriek en rechtdoor, klinkerweg wordt asfaltweg. Bocht naar links. Einde, na wildrooster, linksaf. Na huisnr. 83 rechtsaf, Bergpad, tegelpad. Trap op. Boven rechtsaf.

Alternatief (Hoogwaterroute): Na de haven rechtdoor blijven lopen over de Grebbedijk. Na appartementencomplexen, linksaf de dijk af, weg oversteken en wandelpad omhoog, Bergpad. Blijven volgen tot verkeersweg

Vervolg: Bij verkeersweg rechtsaf. Bij weg van rechts, 3e pad linksaf trap op, Bergpad. Links aanhouden. Linksaf trap op naar Botanische Tuin Belmonte. Bovenaan rechtsaf. In het park rand van helling volgen. Bij infobord rechtdoor. 1e bospad rechtsaf. Einde rechtsaf. Trap af, onderaan linksaf, Bergpad. Helling

1. Rijksmonument Everwijnsgoed

De uit 1627 daterende boerderij in het Renkums beekdal werd in 1805 herbouwd en uitgebreid met twee schuren. Na jarenlange leegstand werd de boerderij in 1997 eigendom van de Stichting Monument Everwijnsgoed. 's Zomers worden er op zondagen diverse activiteiten georganiseerd.

2. Theekoepel

De banken op dit heuveltje verwijzen naar de plek, waar de dames van huize "de Keijenberg" onder een prieel van lindebomen thee dronken.

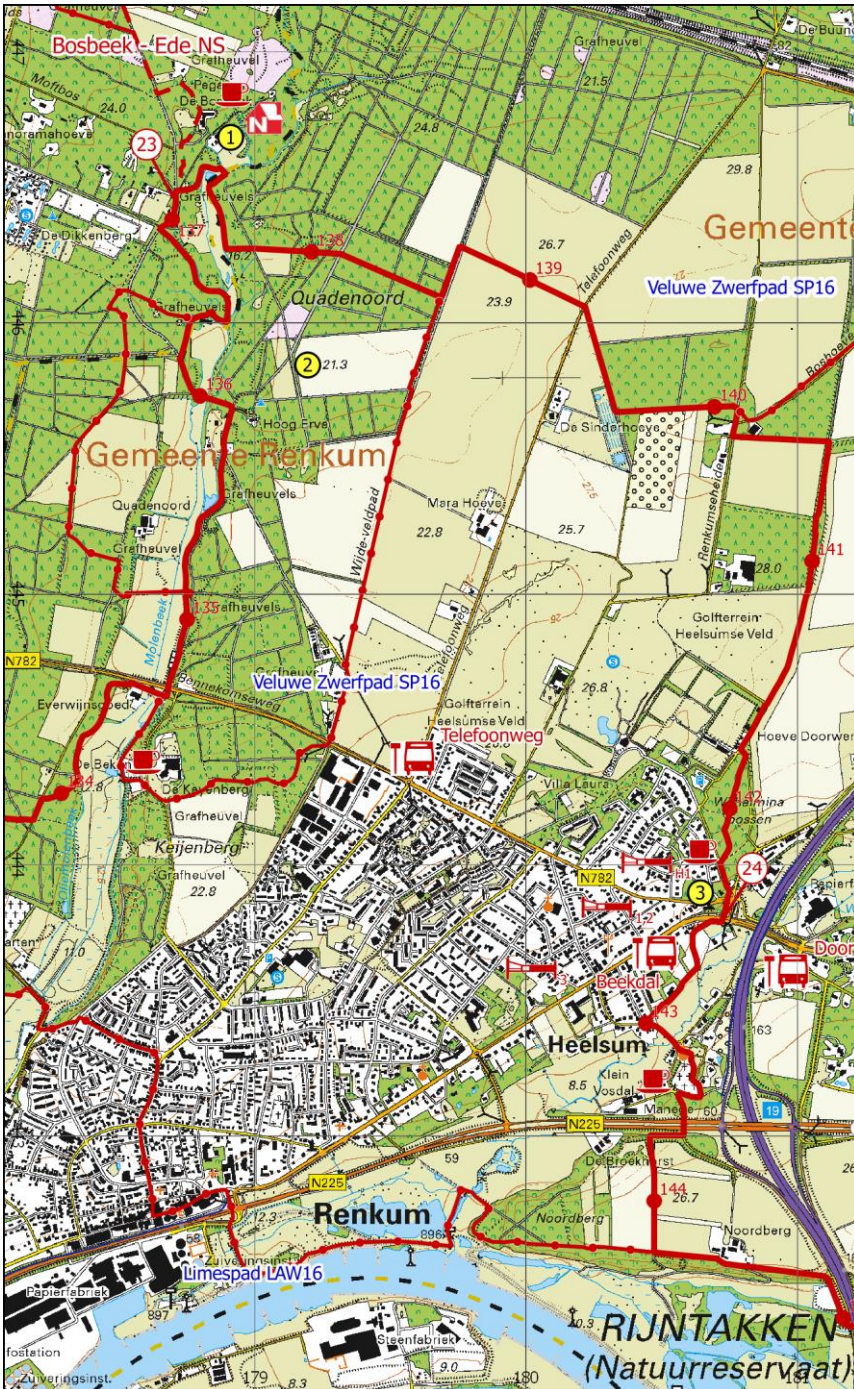
3. Oranje Nassau's Oord

Koning Willem III kocht dit oord in 1881 voor zijn vrouw Emma van Waldeck-Pyrmont. Hij hoopte dat de omgeving haar heimwee naar Hessen (Duitsland) wat zou verzachten. De koning beoefende op het paleis een voor een vorst een ongewone hobby: houtbewerken. Zijn gereedschap is bewaard gebleven. In 1898 bestemde Emma de residentie tot een sanatorium voor mensen met longaandoeningen, waarschijnlijk omdat zij een zusje heeft verloren aan tbc. Nu is het in gebruik als verpleeghuis.

rechts houden. Na ruim 1 km bocht naar links. Bij verkeersweg rechtsaf, (Ritzema Bosweg). Na 50 m via oversteekplaats weg oversteken. Rechtsaf, fietspad. Na 20 m Oranje Nassau's Oord linksaf, bosweg.

Langs infobord Oranje Nassau's Oord. Bocht naar links. Bij huisnr. 31 zandpad in en splitsing rechts negeren. Op 2^e kruising bij bankje rechtsaf, bospad 1,5 km volgen. (Halverwege splitsing LAW de Limes verlaat route) Einde linksaf, verkeersweg. Geertjesweg negeren. Tegenover Hotel Nol in 't Bosch rechtsaf, grasveldje. Grasveldje oversteken, gaat over in pad. Op meersprong 1e pad rechts, zijpaden negeren. Einde pad, voor beek linksaf, slingerend pad. Bij splitsing rechtsaf. Op parallelweg rechtsaf, langs boerderij 'Everwijnsgoed'. Bij kruising asfaltwegen linksaf. Verkeersweg oversteken bij oversteekplaats fietsers, linksaf en na 20m rechtsaf, langs beek (links). Zijpaden negeren. Bij bord "Vrij wandelen" rechtdoor, door klaphek. Einde pad op fietspad langs weg, linksaf. Bocht naar links, en een bocht naar rechts. Na 100m Bij bord "Veluwe Oostereng" rechtsaf, smal bospad overgaand in zandpad langs beek. Op zandweg met fietspad rechtsaf tot net na huisnummer 22 en infobord grafheuvel. Door klaphek het terrein van de Bosbeek op. Pad volgen richting huis.

Dag 2

1. Nivonhuis De Bosbeek

De Bosbeek ligt te midden van fraaie bossen en is het grootste Nivonhuis in Nederland. Het heeft ook een trekkersveldje en een vierpersoons vakantiehuisje.

2. De Quaden

Deze Germaanse volksstam, die vanaf 350 jaar vóór Christus in deze streek woonde, maakte het leven van de Romeinen aardig zuur. Regelmatig trokken ze de grens van het Romeinse rijk over. De naam Quadenoord verwijst waarschijnlijk naar de leefomgeving van deze volksstam. Tegen het eind van de 4e eeuw verdwenen de Quaden voorgoed uit de geschiedenisboeken.

3. Het 'Airborne monument'

in Heelsum (gemeente Renkum) bestaat uit een aantal onderdelen. Aan een boog hangt een metalen beeld van een parachutist. De boog wordt bekroond door een Pegasus. Op de boog zijn helmen en geweren bevestigd. Onder de parachutist is een kanon geplaatst. Het kanon is bevestigd op een fundering van containers. Bij het gedenkteken zijn twee informatieborden geplaatst.

Via het bospad terug naar het klaphek. Ga rechts van infobord grafheuvel rechtsaf, kronkelend bospad. Bij beek linksaf. Rechtsaf, over twee bielzenbruggetjes. Einde rechtsaf, langs (droge) beekbedding. Einde pad linksaf, slingerend bospad tot aan zandweg. Linksaf, langs open veld en aan het einde hiervan rechtsaf. Op zandweg linksaf, 1e pad rechts (bij bank links op de hoek). Einde pad linksaf op zandweg met fietspad. Na 70 m rechtsaf, veldweg met klaphekken. Verkeersweg schuin rechts over, langs hek, tweede pad linksaf. Op kruising rechtsaf, (Renkumseheide). Na 125 m, bij huisnr 8, linksaf langs bosrand kruising rechtsaf. Golfbaan aan rechterkant. Na slagboom linksaf, asfaltweg. Na 25 m rechtsaf, bospad (Wilhelminabossen). Op splitsing rechts aanhouden. Op volgende splitsing links aanhouden. Op driesprong linksaf. Open veldje schuin rechts oversteken. Bij splitsing links aanhouden. Op asfaltpad rechtsaf. Na 20 m linksaf (Ginkelseweg), tegenover Anemoonlaan. rechtsaf bij fietspad. Bij rotonde Bennekomse- en Utrechtseweg oversteken en rechtsaf, fietspad.

1. Kerkje van Heelsum

Begin 16e eeuw is dit kerkje op een terp gebouwd. Bij hoog water kon het Rijnwater vroeger, door het dal van de Heelsumse beek, eenvoudig tot hier doordringen. Aan de voet van de terp staan hele oude linden.

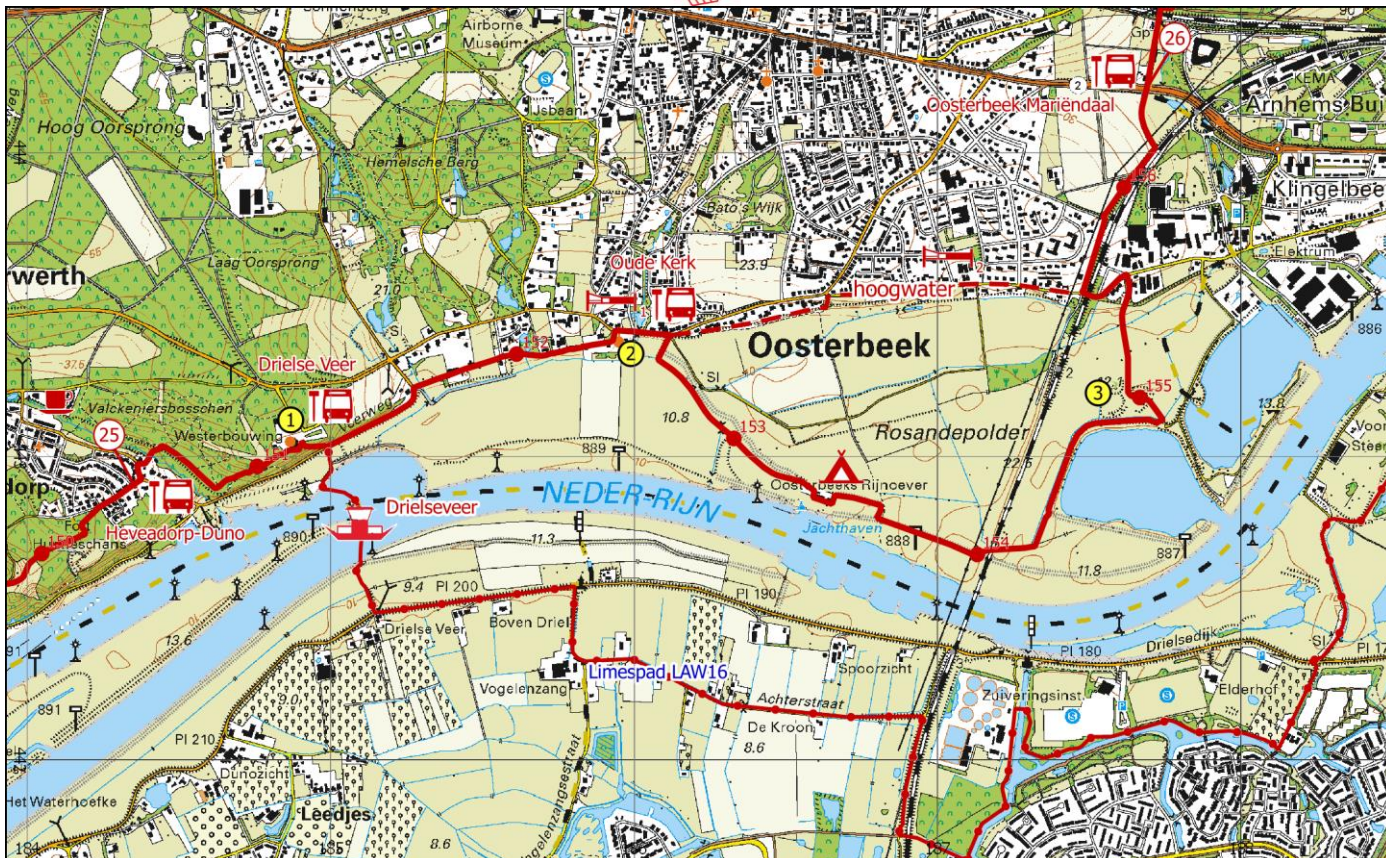
2. Kasteel Doorwerth

In de 13e eeuw liet ridder Berend in de uiterwaarden aan de Rijn een groot gebouwencomplex aanleggen met hoofd- en voorburch, torens en poorten. De slotgracht en ophaalbrug maakten het ridderkasteel compleet. Tijdens de Slag om Arnhem (1944) raakte het kasteel zwaar beschadigd. Na een restauratie van 37 jaar staat het slot er nu weer bij als vroeger. In het kasteel zijn drie musea gehuisvest: het Kasteelmuseum, Museum voor Natuur- en Wild-beheer en Museum Veluwezoom. Bij het kasteel staat de oudste robinia van Nederland. De boom zou in 1579 geplant zijn.

3. Landgoed Duno

Het is vanaf 1800 ontstaan als landschapspark met een prieeltje, theekeupel, rosarium en kassen, belvedere en rotspartijen. Het ligt ten zuiden van Doorwerth op een stuwwalrand aan de Rijn. Bij de Duno ligt de ringwalburg de Hunneschans die sinds 1965 de status archeologisch rijksmonument heeft. Het landgoed is tijdens WOII ernstig beschadigd. 2016/2017 heeft Geldersch Landschap het gebied gerenoveerd en hierbij een aantal landschapselementen terug gebracht.

Na 30 m linksaf, asfaltweggetje. Schuin linksaf, pad tussen volkstuinen. Op viersprong linksaf, Kerkweg *. Via keientrap links langs kerk. Boven schuin rechts langs kerkhof, asfaltpad, rechts aanhouden. Op splitsing scherp linksaf, Koninginnelaan. Onder viaduct door en rechtsaf, Broekhorst. 1e weg linksaf, asfaltweg gaat over in landweg. Bij bosrand linksaf. Vóór snelweg rechtsaf, asfaltweg onder Rijnbrug door. In rechtse bocht, 10 m na fietspad, linksaf omhoog bos in. pad rechts in bosrand. Langs weiland, rechtdoor bospad. Op asfaltweg na 10 m scherp rechtsaf, fietspad rond weiland. Vóór bos rechtsaf. Rechtdoor. Voor weilanden rechtsaf. Zijpaden negeren, bij trap (links) omhoog. Voor uitkijktoren op splitsing linksaf. Langs weiland, rechts aanhouden, dalend pad. Op splitsing rechtsaf, dalend pad. Op asfaltweg linksaf. Rechtsaf klinkerweg naar Kasteel Doorwerth. Vóór brug rechtsaf, dijk rond kasteel. Op asfaltweg rechtsaf. Na 15 m linksaf. Op kruising rechtsaf. Pad bovenlangs asfaltweg. Op kruising rechtsaf, asfaltwegje. Vóór slagboom linksaf. Rechtdoor bruggetje over, bovenlangs asfaltweg. Rechtdoor, langs vijvers, zijpaden negeren. Einde rechtsaf. 50 m vóór witte slagboom linksaf. Omhoog, op kruising rechtdoor, scherp rechtsaf en scherp linksaf. Rechtdoor over grasveldje. Bij grindweg rechtdoor, park. Einde rechtsaf, Dunolaan. Einde linksaf, Beeklaan.

1. Westerbouwing

Sinds de bouw, zo'n 200 jaar geleden, heeft De Westerbouwing heel wat gezien en meegemaakt. Voor veel mensen uit de omgeving en daarbuiten is het een plek van jeugdsentiment en mooie herinneringen. In menig fotoboek prijken kiekjes van de kabelbaan, de speeltuin en de zwaantrein. Tijdens de Slag om Arnhem is De Westerbouwing bijna volledig met de grond gelijk gemaakt.

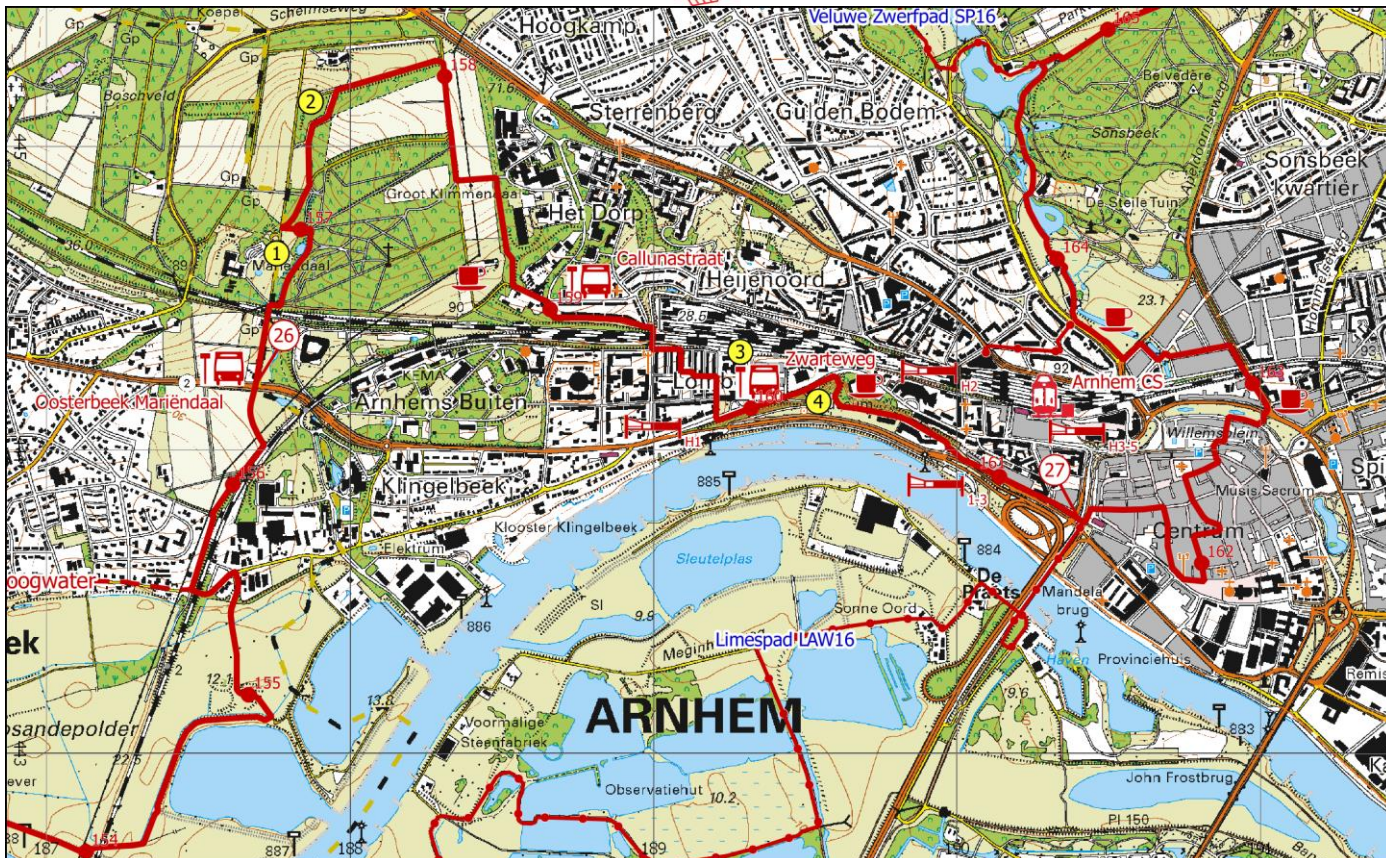
2. Kerkje van Oosterbeek

Toen dit hervormde kerkje in 1944 zwaar beschadigd uit de strijd kwam, bleek dat het oorspronkelijk bestond uit een schip van grote vierkante blokken tufsteen, afgesloten door drie gelijke absiden. Dat dateert hem als preromaans. In de romaanse en gotische tijd is de kerk vergroot en gewijzigd. Bij de naoorlogse restauratie is een nieuw koor opgetrokken op de romaanse fundamenteën. De pre-romaanse absiden zijn weergegeven in de vloer. De kaarsenkronen, een Statenbijbel uit 1660 en een 300-jarige knotlinde voor de deur hebben de oorlog overleefd.

3. Kasteel Rosande

In de Rosandepolder liggen de restanten van Kasteel Rosande. Tussen 1313 en 1515 heeft hier een kasteel gestaan. Je kunt de grachten en het eiland, waarop het huis heeft gestaan nu nog als glooiing in het weiland zien.

Vóór huisnr 1 rechtsaf. Direct linksaf, vlonder over beek. Einde trap rechtsaf, rechts aanhouden. Derde pad linksaf. Meteen rechtsaf. Op splitsing linksaf omhoog. Bovenlangs helling naar Westerbouwing. Over terras naar parkeerplaats. *(als terras gesloten is linksaf en gebouw aan je rechterhand houden tot je op parkeerplaats bent.)* Rechts lange trap af. Beneden linksaf, klinkerpad. In bocht rechtsaf, Kerkpad. Rechtdoor en bij kerk rechtsaf, Benedendorpsweg. Bij garage haaks rechtsaf, weg volgen tot op camping. Bij woonhuis en kantine rechtsaf. Linksaf voor de kantinecamping langs. Na sanitairgebouw linksaf en via trapje camping verlaten. Einde pad, bij klaphekje, rechtsaf. Op dijkje linksaf. Einde dijkje, voor spoorbrug, linksaf en meteen rechtsaf, graspad langs sloot. Aan het einde via dijkje naar plas, links langs het water. Meteen na bielzenafsluiting scherp linksaf. Halfverhard pad wordt later asfaltweg, aan het einde linksaf, Klingelbeekseweg. Na spoorbrug rechtsaf, Prins Bernhardweg. In linkse bocht rechtdoor, smal paadje langs spoor. Verkeersweg oversteken.

1. Mariëndaal

Mariëndaal werd in 1392 gesticht als Augustijnenklooster 'Domus Fontis Beatae Maria' (Huis bij de bron van de Heilige Maria). Het afwisselende landgoed bestaat uit beekjes, vijvers, golvende weilanden, bossen en oude boerderijen. Mariëndaal maakt deel uit van de landgoederengroep Mariënborn die in bezit is van de stichting Het Gelders landschap en Gelderse Kasteelen (GLK).

2. Groene Bedstee

De berceau (loofgang) is een prachtige golvende tunnel van 400 meter, gevormd door de takken van twee beukenhagen.

3. Oude ziekenhuis

Het Sint Elisabeth Gast-huis is in 1893 ontworpen door architect J.W. Boerbooms en heeft tot 1995 dienst gedaan als ziekenhuis. Na een renovatie werden er appartementen in gebouwd

4. 1e Joodse begraafplaats

Overblijfselen van Begraafplaats De Valk, 1e Joodse begraafplaats in Arnhem (1827 – 1858). In 1866 ontruimd en overgebracht naar Moscowa.

Landgoed Mariëndaal in. Na viaduct rechtsaf. 1e pad linksaf. Beek aan linkerzijde houden. Op vijsprong linksaf bruggetje over. Bij hoek weiland scherp rechtsaf. Na 200 m schuin links, Groene Bedstee in. Zijpad links negeren. Einde rechtsaf, beukenlaan, langs weiland (links). Einde rechtsaf, boslaan met asfaltpad. Na 350 m linksaf asfaltpad tussen akkers. Op viersprong rechtsaf, pad door bosrand. Einde linksaf, asfaltfietspad. Einde rechtsaf, (Heijenoordseweg). Einde rechtsaf, spoorbrug over. Na spoorbrug 1e kruising linksaf, Zuidelijke Parallelweg. 2e straat rechtsaf, Anna Palownastraat. 1e Straat linksaf, (Nassaustraat). Einde rechtsaf, (Zwarteweg). Einde weg oversteken en linksaf, Utrechtseweg. Na 250 m (voorbij schoolgebouw aan linkerhand) rechtsaf, stenen trapje omlaag. Onderaan trapje linksaf (begraafplaatsje rechts) en rechtsaf, dalend pad. Onder aan linksaf, asfaltpad langs heuvelrand. Tussen Academiegebouwen door en rechtdoor, Oude Kraan. Einde linksaf voor viaduct. (*U verlaat hier het Maarten van Rossumpad/ De Romeinse Limes.*) Loop rechtdoor richting station.